

STILINGUMO ETALONAS: DAUMANTAS KIRILAUSKAS IR „SINFONIETTA RĪGA“

Daiva Tamošaityte

Gruodžio 12 dieną Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje, įvyko baigiamasis koncertų ciklo VIVA MUSICA VIA BALTICA koncertas, kuriame dalyvavo svečiai iš Latvijos - 2006 m. įsteigtas valstybinis kamerinis orkestras „Sinfonietta Rīga“ ir jo meno vadovas Normunds Šnē bei pianistas Daumantas Kirilauskas (Lietuva).

Naujas kolektyvas - visada intriga, laukimas, smalsumas, atradimai. Ir šis orkestras, N. Šnē žodžiais, „tarsi daiginamas grūdas, sukaupęs didelę augimo energiją, nestokojantis pirminio entuziazmo ir nepažįstantis rutinos“, pateisino lūkesčius. Pirmoje koncerto dalyje „Sinfonietta Rīga“ atliko Justės Janulytės „Naktų ilgėjimą“ 21 styginiam instrumentui, parašytą Nacionalinės programos „Vilnius - Europos kultūros sostinė 2009“ užsakyму. Kūrinio premjera skirta rudenėjančiam Vilniui.

„Naktų ilgėjimas“ - tarsi iš pirmapradžio virpesių chaoso išplėsta skiautė, vaizduojanti subjektyviai pajaustą Vilniaus miesto būseną ; vientisas skambantis kontinuumas, tarsi kino objektyve priartinantis ir nutolinantis muzikinį vaizdą. Įdomi, besikeičianti ir užburianti, kvintų sąskambiais pagrįsta skambesiu konfigūracija, jos garsinė monochromija nuo pp iki ff, pasak autorės, primena nakties ilgėjimą trumpėjant dienai : „Vienas sluoksnis slenka žemyn ir tylą, užleisdamas vietą garsėjančiam ir vis ilgesniais garsais pulsuojančiam antrajam“ (čia vienas sluoksnis „atstovauja“ dienai, kitas - nakčiai). „Veiksmas“ plėtojamas tembrų ir obertonų lygmeniu.

Orkestras griežė subtiliai, organiškai.

Ir, kaip nūdien įprasta savo stiliaus ieškantiems naujiems kolektyvams, geriausia šiuolaikinė muzika inkluzuojama geriausia praeitų epochų muzika. Įkandin J. Janulytės skambėjo Ludwigo van Beethoveno Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 3, c-moll, op. 37, kurį atliko Zalcburgo universiteto „Mozarteum“ auklėtinis, magistro diplomą su pagyrimu pelnęs, šiuo metu LMTA fortepijoną dėstantis ir nuolat koncertuojantis lietuvių virtuozas Daumantas Kirilauskas. Nagi, atrodo, kas dar gali mus nustebinti? Ypač po I Vilniaus fortepijono festivalio? Nustebino. Išgirdau, kaip rodės, tikrą Beethovoną - stilingą ir skoningą. Bendrame „savitų“ interpretacijų, varginančių dirbtinumu, fone, - eureka! - radau tikrą daiktą. Šalia aukščiausios klasės akademinės fortepijono mokyklos

suteiktų specialybių, Daumantas yra ragavęs ir kompozitoriaus duonos, ir džiazu improvizacijos (su laurais). Tačiau jis turi tokį teisingą epochų stilistinį suvokimą (ir priemonės jam perteikti), kad suvoki : improvizacija ir gebėjimas pačiam kurti padidina atsakomybę prieš bet kurį iš užmaršties, iš kitų laikų prikeliama kompozitorių, nes taip įvertinamas kūrybos per se aktas, jo vertė, didėja pagarba genijui ir kartu išvalga jo metodams. Nuo pirmo klavišų prisilietimo suskambo sodrus, skambus garsas, atsiskleidė puiki klasikinė technika (grojimas „dugnu“, pasigėrėtina štrichų įvairovė ir pagražinimų žaismė). Kadenciją pianistas atliko laisvai, tačiau įrodė, kad galima neperžengti teksto autorystės, kada minties prasmė seka iš vidinės teksto logikos. D. Kirilauskas neskubriai, brandžiai atskleidė įstabų antrosios dalies grožį. Įtaiga kilo ne iš parodomųjų gestų, bet teisingos laikysenos. Trečioje dalyje vidinė ramybė kūrė intriga, „rezgamą“ tikslu teksto perskaitymu: dėl temų pobūdžio nepaliaujamai keičiamą tušę, blizgančius pasažus, „glostančius“ lyrinius epizodus, švytintį, pilną garsą. Dėl idealiai parinktų tempų visam kūriniui nieko netrūko, nei dinamizmo, nei lėtų epizodų apvaldymo, buvo aiškiai girdima kiekviena muzikinio reljefo detalė. D. Kirilausko atliktas trečiasis Beethoveno fortepijoninis koncertas suteikė didelį estetinį malonumą ir tiesiogiai parodė, kas yra stilinga interpretacija. Be réksmingos reklamos ir savireklamos, tylutėliai pasakė, kad meistriškumas ir profesionalumas yra lygus stilingumui, teisingam stiliaus perteikimui. Ir tai, pripažinkime, įvyksta retai (tačiau Daumanto atveju - visada. Stabilus pasiektas lygis, savo ruožtu, yra reta savybė).

2

Bisui lietuvių virtuozas paskambino J. S. Bacho-Busoni choralinį preliudą „Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ“ BWV 639, genialiai įamžintą Andrejaus Tarkovskio, todėl ši muzika man asocijuojasi su jo filmų atmosfera, ji išsiskleidžia kitoje plotmėje, kuri Bachui anaipol nesvetima.

Paprašytas pasidalinti savo kūrybos planais, D. Kirilauskas pasakoja: „Lapkričio 2 dieną su grupe muzikantų Kelne, WDR radijo Klaus von Bismarck Saal grojom lietuvių muzikos retrospektyvą ir vieną vokiečių kompozitoriaus Sven Ingo-Koch kūrinio premjerą (vyko tiesioginė transliacija per WDR 3). Šalia kitų kūrinių, atlikau labai netradicinį ir sudėtingą Vykinto Baltako kūrinį „Pasaka“ fortepijonui su balsu ir fonograma. Fortepijono partija labai sunki, be to, pačiam reikia kalbėti - sekti pasaką grojant ir į pabaigą net rėkti. Tam Vykintas ilgai ieškojo lietuvių pianisto, kuris galėtų tai atlikti. Daugelis dėl minėtų sunkumų atsisakė. Esu pirmas lietuvis, kuris atliko jo „Pasaką“ (užsieniečių yra atlikę ne vienas). (Šį kūrinį D. Kirilauskas atliko spalio 31 d. Vilniuje, PIANO.LT koncertų salėje - D. T.)

Koncertai su „Sinfonietta Rīga“ vyko Rygos Great Guild Hall, Klaipėdoj, Kaune ir Vilniuj keturias dienas iš eilės. Buvo įtempta, bet smagi ir įsimintina turnė. Su šiuo orkestru bendradarbiausim ir ateity.”

Per šimtą įrašų Lietuvos nacionaliniam radijui padaręs D. Kirilauskas vasarą įrašė muzikos naujai, trečiajai solinei kompaktinei plokštei, kurios leidyba (leidėjas - PIANO.LT RECORDS) bus artimiausias pianisto užsiėmimas. „Naujam CD įrašyta Izraelyje gyvenančio mano kartos kompozitoriaus Lior Navok 20 pjesių ciklas, kuris vadinasi „The Old Photo Box“, taip ir vadinsis plokštelė, - sako D. Kirilauskas. - Ateinančiais metais taip pat planuoju išleisti albumą „Iš Praeities“, į kurį bus surinkta apie 14 įrašų iš mano jaunystės archyvų. Vieniems, ir man pačiam, tai bus tam tikros mano kūrybinės istorijos prisiminimas, o kitiems - jaunimui - pažintis su ja. Jame skambės jaunatviškai atliekama muzika : daug Čiurlionio (įrašai iš 1991 metų Čiurlionio konkurso) bei kitų kompozitorių. Tai tarsi simbolizuos mano kuklios karjeros 20-metį”.

D. Kirilauskas darbo fortepijono baruose sukaktį pasitiks dar vienu svarbiu įvykiu. Švedijoje gyvenantis vengrų kompozitorius Miklos Maros, kurio sonata skamba pirmoje atlikėjo kompaktinėje plokštelėje, parašė koncertą fortepijonui su orkestru, kurį dedikavo Daumantui (paskyrimas užrašytas net ant smuiko partijų). Neseniai kompozitorius jam atsiuntė natas - vienos dalies koncertą, kurio trukmė apie 15 minučių. Kūrinio pasaulinė premjera įvyks rugsėjo 17 dieną Klaipėdoje su Klaipėdos kameriniu orkestru „Permainų Muzikos” festivalyje. Į premjerą atvyks ir pats autorius.

Tačiau grįžkime į koncertų salę. Antroje koncerto dalyje „Sinfonietta Rīga” vėl pademonstravo klasikos ir postmodernizmo simbiozę. Iš pradžių nuskambėjo Ēriks Ešenvalds (g. 1977) „Laiko ribos” kameriniam orkestrui (2002), o paskui - Josepho Haydno Simfonija Nr. 98, B-dur, Hob. 1/98. Klausantis iš tiesų ilgo latvių kompozitoriaus kūrinio, kilo nuodėminga mintis, ar reikėjo orkestro muzikantams tiek daug metų plušėti įsisavinant klasikines atlikimo tradicijas, norint pagriežti šitokio pobūdžio muziką. Tačiau šiuo atveju gelbsti kūrinio pavadinimas - laiko ribos - kurį kontempliuodamas gali gan sėkmingai konceptualizuoti girdimą medžiagą. Savaip stilingas kūrinys, rodos, galėtų tęstis gerokai ilgiau, kiek tik nori, - tuo ir nustatomas to laiko reliatyvizmas, ribų iliuzoriškumas (o gal ir estetinės epochos „ribos”).

Haydną latvių kamerinis traktuoja kaip dabar parašytą muziką - gyvą, kupiną įvykių, natūralių emocijų ir lengvo džiaugsmo. Dirigentas renkasi santūrius tempus, racionaliai išvengia neteisingai suvokto partitūros individualizavimo. Pažymėtinas puikus pūtikų darbas, kuriems tenka labai svarbus vaidmuo. Natūralumas - vienas svarbiausių „Sinfonietta Rīga” bruožų, o jo pavyzdys - Simfonijos Finale. Presto baigiamasis sąmojingas epizodas su fortepijonu. Tiek klasikinė, tiek šiuolaikinė muzika griežiant šiam kolektyvui skamba kaip gero, kokybiško, kibirkščiųuojančio šampano taurė. Linksmų švenčių!